

โครงการวิจัยและพัฒนา
ระบบการผลิตเกษตรและวิสาหกิจชุมชน
ตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง

อารี วิบูลย์พงษ์ ,ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์

และคณะ

outline

- บทนำ: วัตถุประสงค์ ขอบเขตการศึกษา กรอบแนวคิด วิธีการศึกษา
- กิจกรรมหลักทางเศรษฐกิจและประเด็นสำคัญในระบบการผลิตที่ศึกษา
- ความเข้าใจของกลุ่ม/สหกรณ์ ต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อัตลักษณ์และวิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศ: บทเรียนจากเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- การประเมินตนเองของกลุ่ม/สหกรณ์ตามระบบผลิต
- ระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของระบบการผลิตเกษตร
- การพัฒนาตนเองของกลุ่ม/สหกรณ์: บทเรียนจากกิจกรรมเสริมสร้างความสามารถ
- การวิเคราะห์รายได้ ค่าใช้จ่าย ผลตอบแทน และเงินออม
- ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนและข้อค้นพบเชิงประจักษ์
- ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์เพื่อการจัดการการผลิตและบริหารธุรกิจบนฐานอัตลักษณ์

คำถามวิจัย: บทนำ

- ปัจจัยใดบ้างที่เป็นเหตุให้ระบบการผลิตของวิสาหกิจมีความยั่งยืนแตกต่างกัน และวิสาหกิจควรมีระบบการบริหารจัดการการผลิตอย่างไรจึงจะสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืนบนฐานอัตลักษณ์
- วิธีปฏิบัติเป็นเลิศ (best practice) ของระบบการผลิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ : บทนำ

- เพื่อวิเคราะห์ระบบการผลิต ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยอาศัยบทเรียนจากตัวอย่างที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีและมีอัตลักษณ์ท้องถิ่น
- เพื่อเสริมสร้างความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการผลิตสินค้าที่อยู่บนฐานอัตลักษณ์ และการบริหารจัดการธุรกิจชุมชนในลักษณะเศรษฐกิจพอเพียง

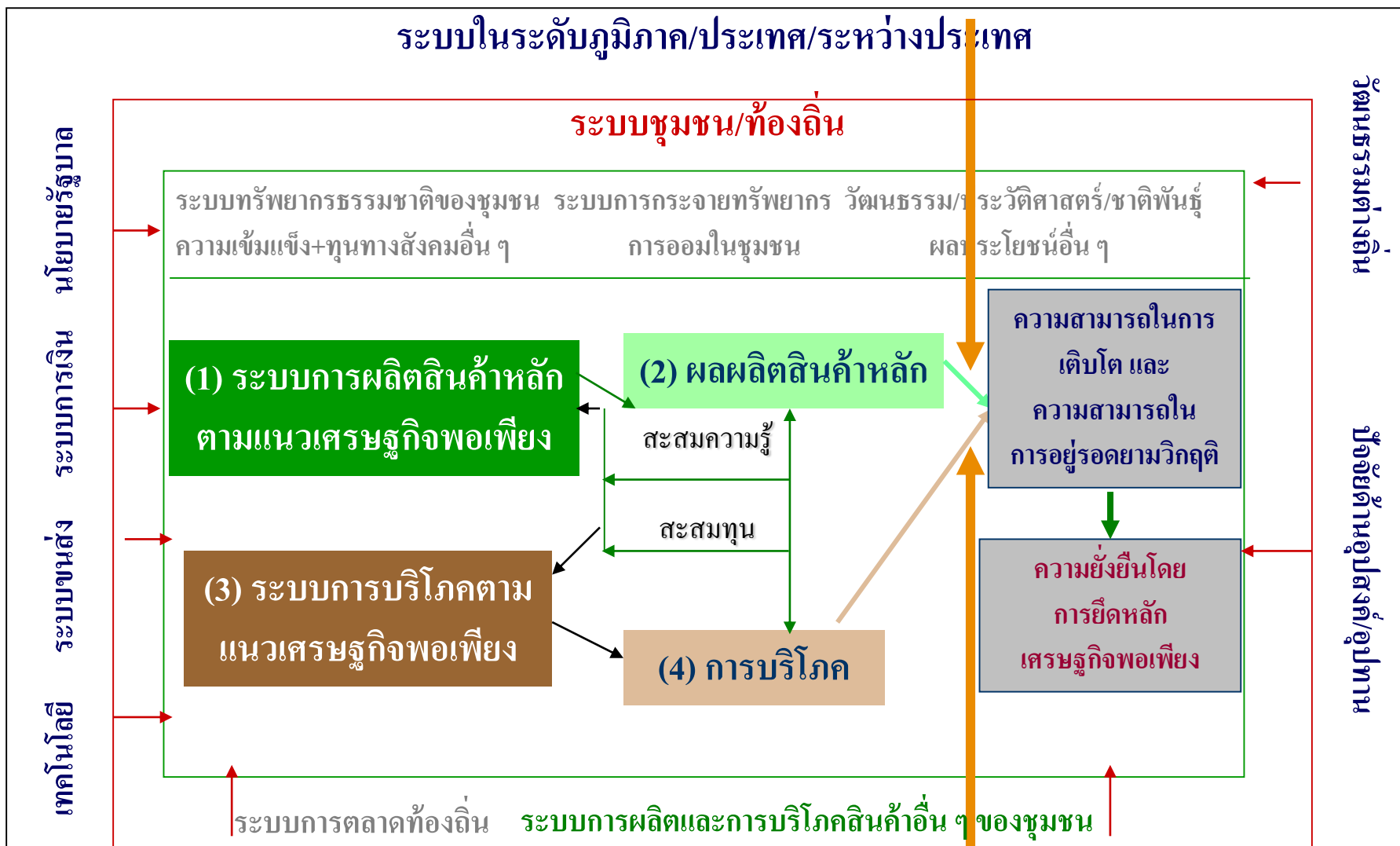

เป้าหมายการวิจัย: บทนำ

- เพื่อให้ได้ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการจัดการการผลิต และการบริหาร
เชิงธุรกิจบนฐานอัตลักษณ์ที่สร้างความยั่งยืนให้แก่ระบบการผลิตเกษตร
และวิสาหกิจ / วิสาหกิจชุมชน ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดการผลิตเชิงระบบและสหสัมพันธ์กับความยั่งยืนของระบบการ

ผลิตโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ระบบการตลาดกระแสหลัก(ในประเทศ-ระหว่างประเทศ) ปัจจัยเศรษฐกิจ (การศึกษา/ประชากร)

ขอบเขตการวิจัย: บทนำ

- เขตเศรษฐกิจวัฒนธรรมภาคเหนือตอนบน พื้นที่จังหวัด

ขอบเขตการวิจัย: บทนำ

กิจกรรมทางเศรษฐกิจหลัก 5 ชนิด

+

ขอบเขตการวิจัย: บทนำ

- ระบบการผลิต (1 กลุ่ม/สหกรณ์ : 1 ระบบการผลิต)

โดยคัดเลือกกลุ่ม/สหกรณ์ เข้าร่วมโครงการฯ ตามความเหมาะสมและความสมัครใจ

1) ข้าว	2 ระบบการผลิต
2) โคนม	3 ระบบการผลิต
3) ลำไย	3 ระบบการผลิต
4) ส้ม	3 ระบบการผลิต
5) วิสาหกิจชุมชน	7 ระบบการผลิต

รวม 18 ระบบการผลิต

- ตัวอย่างสมาชิกจากระบบการผลิต (7 – 10 ราย : 1 ระบบการผลิต)

รวม 155 ตัวอย่าง

กลุ่ม/สหกรณ์ที่คัดเลือกศึกษา

ส้ม (4 ราย)

- 1 วิสาหกิจชุมชนพืชไร่สารพิษบ้าน
สันมะม่วง
อ.ฝาง จ.เชียงใหม่

- 2 สหกรณ์เกษตรอินทรีย์ศรีเมืองฝาง
จำกัด
อ.ฝาง จ.เชียงใหม่

กลุ่ม/สหกรณ์ที่คัดเลือกศึกษา (ต่อ)

ส้ม (4 ราย)

- 3 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนส้มวิถีไทย
ต.แม่สุ่น อ.ฝาง จ.เชียงใหม่

- 4 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกส้ม
ปลอดโรค (ส้มสีทอง)
อ.ทุ่งช้าง จ.น่าน

กลุ่ม/สหกรณ์ที่คัดเลือกศึกษา (ต่อ)

ข้าว (2 ราย)

- 1 กลุ่มเกษตรกรรวมยั่งยืนห้วยทราย
อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่

- 2 กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์บ้านใหม่
ราษฎร์บำรุง อ.ดอกคำใต้
จ.พะเยา

กลุ่ม/สหกรณ์ที่คัดเลือกศึกษา (ต่อ)

ลำไย (3 ราย)

- 1 กลุ่มผู้หมักอินทรีย์ชีวภาพ
อ.สารภี จ.เชียงใหม่

- 2 สหกรณ์ผู้ผลิตและตลาดกลาง
การเกษตรดอยเต่า จำกัด
อ.ดอยเต่า จ.เชียงใหม่

กลุ่ม/สหกรณ์ที่คัดเลือกศึกษา (ต่อ)

ลำไย (3 ราย)

- 3 กลุ่มผู้หมักอินทรีย์ฟอสเฟตบ้านแคว
อ.สารภี จ.เชียงใหม่

สมาชิก 40 ราย

กลุ่ม/สหกรณ์ที่คัดเลือกศึกษา (ต่อ)

โคนม (3 ราย)

- 1 สหกรณ์โคนมบ้านโฮ่งสัมพันธ์ 1
จำกัด อ.บ้านโฮ่ง จ.ลำพูน

- 2 สหกรณ์โคนมการเกษตรไชย
ปราการ จำกัด อ.ไชยปราการ
จ.เชียงใหม่

กลุ่ม/สหกรณ์ที่คัดเลือกศึกษา (ต่อ)

โคนม (3 ราย)

- ๓ สหกรณ์โคนมแม่วาง จำกัด
อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่

กลุ่ม/สหกรณ์ที่คัดเลือกศึกษา (ต่อ)

วิสาหกิจชุมชน (7 ราย)

หัตถกรรม (3 ราย)

- 1 กลุ่มผ้าปักชาวเขาบ้านปางค่า
อ.ปง จ.พะเยา

- 2 กลุ่มแม่บ้านเยวชนพัฒนา
หัตถกรรมบ้านดงป่าซา
อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่

กลุ่ม/สหกรณ์ที่คัดเลือกศึกษา (ต่อ)

หัตถกรรม (3 ราย)

- 3 กลุ่มผ้าทอไทลื้อ
อ.บัว จ.น่าน

กลุ่ม/สหกรณ์ที่คัดเลือกศึกษา (ต่อ)

วิสาหกิจชุมชน (7 ราย)

อาหารแปรรูป (4 ราย)

- 1 กลุ่มแปรรูปมะไฟเงินบ้านกอก
อ.ภูเพียง จ.น่าน

- 2 วิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโม
อำพันธ์ อ.เมือง จ.ลำปาง

กลุ่ม/สหกรณ์ที่คัดเลือกศึกษา (ต่อ)

อาหารแปรรูป (4 ราย)

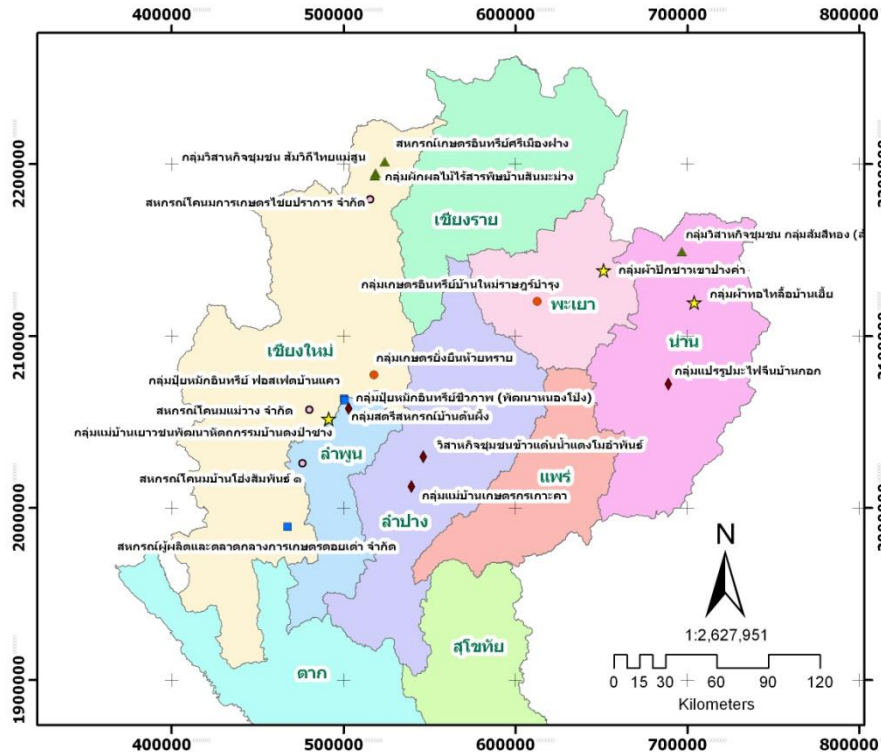
- ③ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านเกาะคา
อ.เกาะคา จ.ลำปาง

- ④ กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านต้นผึ้ง
อ.สารภี จ.เชียงใหม่

ตำแหน่งที่ตั้งกลุ่มตัวอย่าง

สัญลักษณ์กลุ่ม

ที่ตั้งกลุ่ม

- ข้าว
- ลำไย
- ▲ ส้ม
- ★ หัตถกรรม
- ◆ อาหาร
- โคนัท

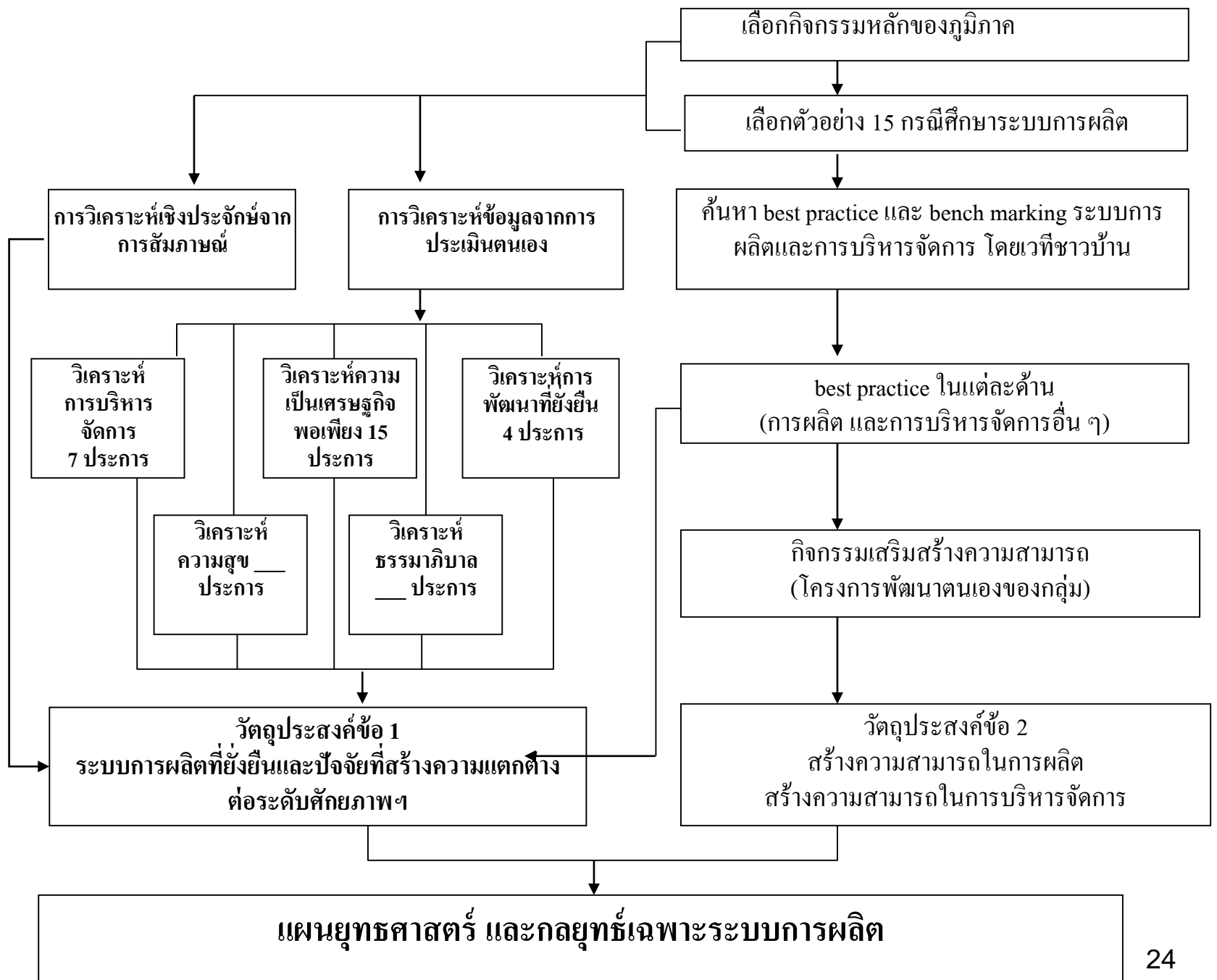
รายละเอียดของกลุ่มตัวอย่าง

ชื่อกลุ่ม	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
สหกรณ์เกษตรอินทรีย์ศรีเมืองฟ้า	ศรีเมืองฟ้า	น่าน	เชียงใหม่
กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มส้มสีทอง (ส้มแปดสี)	ฮง	ทุ่งช้าง	น่าน
กลุ่มวิสาหกิจอินทรีย์บ้านสันมะม่วง	แม่ต๋อน	น่าน	เชียงใหม่
กลุ่มเกษตรอินทรีย์อินทรีย์ชุมชน	ห้วยทราย	สันกำแพง	เชียงใหม่
กลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านไร่ราชบุรีน่าน	สันป่าสัก	สอยคำใต้	พะเยา
สหกรณ์โคกแม่แฝง ตำบล ๑	บ้านป่าสัก	บ้านป่าสัก	ลำพูน
สหกรณ์โคกแม่แฝง จำกัด	บ้านป่าสัก	แม่แฝง	เชียงใหม่
สหกรณ์โคกแม่แฝงเกษตรอินทรีย์บ้านไร่ราชบุรีน่าน จำกัด	ศรีดงเย็น	ไร่แม่ฟ้าหลวง	เชียงใหม่
กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านไร่ราชบุรีน่าน	นาข้าวเหนียว	ปง	พะเยา
กลุ่มวิสาหกิจอินทรีย์บ้านเสี้ยว	ศิลาแลง	ปัว	น่าน
กลุ่มแม่บ้านชาวชุมชนพัฒนาเกษตรอินทรีย์บ้านไร่ราชบุรีน่าน	นาคูขุนหวาน	สันป่าสัก	เชียงใหม่
กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านต้นตอง	ต้นตอง	เมือง	ลำพูน
กลุ่มแม่บ้านสหกรณ์เกาะคา	เกาะคา	เกาะคา	ลำปาง
วิสาหกิจชุมชนบ้านไร่แม่แฝงอินทรีย์	บ้านไร่	เมือง	ลำปาง
กลุ่มแปรรูปมะพร้าวอินทรีย์	ท่าเรือ	ศรีสะเกษ	น่าน
กลุ่มวิสาหกิจอินทรีย์อินทรีย์ชีวภาพ (พัฒนาหนองโป่ง)	ท่ากว๋าง	ลาวที	เชียงใหม่
กลุ่มวิสาหกิจอินทรีย์ หนองแม่บ้านแค	ท่ากว๋าง	ลาวที	เชียงใหม่
สหกรณ์ผู้ผลิตและตลาดกลางการเกษตรอินทรีย์ จำกัด	ท่าเรือ	ศงายคำ	เชียงใหม่
กลุ่มวิสาหกิจชุมชน สัมปทีโวทยาน	แม่ต๋อน	น่าน	เชียงใหม่

ระเบียบวิธีวิจัย: บทนำ

1. การจัดเวที
2. การประเมินตนเอง
3. การวิเคราะห์เชิงประจักษ์

วิเคราะห์ข้อมูลจาก: บทนำ

1) การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

2) การจัดเวทีระดับกลุ่มและระดับกลุ่มสินค้า รวม 3 เวที

ระบบการผลิตส้ม : ประเด็นสำคัญในการศึกษา

1. การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ไปสู่กลุ่มผลิตส้มเคมีที่มีแนวคิดที่จะปรับเปลี่ยนเป็นส้มอินทรีย์
2. เสริมสร้างความรู้เรื่องการจัดการดิน ปุ๋ย และน้ำ รวมทั้งการดูแลรักษาตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม (GAP)
3. การถ่ายทอดความรู้ด้านบริหารการตลาดของกลุ่มที่ก้าวหน้า
4. การเสริมสร้างความรู้ด้านการบริหารจัดการองค์กรจากกลุ่มที่มีการบริหารจัดการที่เข้มแข็ง มุ่งพึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพาภายนอก

ระบบการผลิตข้าว : ประเด็นสำคัญในการศึกษา

1. การส่งเสริมด้านการบริหารจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่า เช่น การใช้พันธุ์ข้าวบริสุทธิ์ การแลกเปลี่ยนพันธุ์ข้าวในชุมชน ช่วยรักษาสมดุลสิ่งแวดล้อม และก่อให้เกิดการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก
2. การมุ่งเน้นการจัดการที่ใช้แรงงานในชุมชนและใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของแรงงานและลดต้นทุน
3. การส่งเสริมระบบการปลูกพืชที่เหมาะสมกับการผลิตข้าวอินทรีย์ โดยเน้นระบบการผลิตที่เกื้อกูลการปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดิน และรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ
4. การสร้างมูลค่าเพิ่ม โดย การแปรรูปข้าวและผลิตภัณฑ์ ในกลุ่มองค์กร เพื่อสร้างรายได้และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับองค์กร

ระบบการผลิตลำไย : ประเด็นสำคัญในการศึกษา

1. การขจัดปัญหาการใช้พื้นที่ในการปลูกลำไยเป็นพืชเชิงเดี่ยว โดยการส่งเสริมให้ทำการผลิตที่หลากหลายเพื่อสร้างกระแสเงินที่หมุนเวียนในครัวเรือนเพิ่มขึ้น
2. การดำเนินการตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม (GAP)
3. การเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายระดับท้องถิ่นเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองด้านการตลาดร่วมกัน
4. การผลิตที่มีขนาดเหมาะสมกับแรงงานการผลิต

ระบบการผลิต โคนม : ประเด็นสำคัญในการศึกษา

1. การมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและต้นทุนไม่แพงเพื่อรักษาคุณภาพน้ำนม
2. การส่งเสริมความ ซื่อสัตย์ต่อองค์กรและผู้บริโภค โดยการพัฒนา ระบบมาตรฐานฟาร์มโคนม เพื่อลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มความปลอดภัยต่อผู้บริโภค
3. การสร้าง เครือข่ายด้านการผลิตและตลาดเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับองค์กร โดยมีการเชื่อมโยงทั้งในระดับเกษตรกรรายย่อย สหกรณ์ และนโยบายภาครัฐ
4. การปรับตัวต่อ FTA

ระบบการผลิตอาหารแปรรูปพื้นบ้าน

:ประเด็นสำคัญในการศึกษา

โครงการระบบผลิตอาหารพื้นบ้าน

1. การใช้เทคโนโลยีและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของหน่วยการผลิตขนาดจิ๋ว ให้สอดคล้องกับความสามารถด้านการผลิต
2. การต่อยอดภูมิปัญญาด้วยเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานและรักษาสิ่งแวดล้อม
3. การพัฒนาตนเองในการเรียนรู้ด้านการบริหารธุรกิจ ทั้งด้านการบริหารการผลิต การจัดการด้านการตลาด และการบริหารงานของกลุ่ม
4. การเพิ่มเติมความรู้ด้านการตลาด กลยุทธ์การตลาด และการเชื่อมโยงกับแหล่งรับซื้อ

ระบบการผลิตหัตถกรรมพื้นบ้าน

:ประเด็นสำคัญในการศึกษา

โครงการระบบการผลิตหัตถกรรมพื้นบ้าน

1. การใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสมและราคาไม่แพง
2. การจัดการและการใช้วัตถุดิบในระยะยาวและการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น
3. การพัฒนาตนเองในการเรียนรู้ของบุคลากรด้านการตลาด
4. การพัฒนาขีดความสามารถในด้านการแปรรูปและการพัฒนาผลิตภัณฑ์
5. การลดการพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากภายนอกและการเชื่อมโยงการใช้แหล่งเงินทุนในชุมชน

ความเข้าใจเรื่องศก.พพ. : บทเรียนจากเวที

โครงการระบบผลิตเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้เข้าร่วมเวที ซึ่งเป็นตัวแทนจากกลุ่ม/สหกรณ์ 21 แห่ง แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่อง

- concept เศรษฐกิจพอเพียงและการนำไปปรับใช้
- วิธีปฏิบัติเป็นเลิศ
- ความหมายของอัตลักษณ์และการค้นหาอัตลักษณ์ของตนเอง

วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารจัดการ: บทเรียนจากเวที

- มีการดำเนินการใน 3 เวที
- เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครั้งที่ 1: ทราบแนวคิดและการปฏิบัติขององค์กร
ในภาพกว้าง แบ่งเป็น 9 ประเด็นได้แก่
 - (1) การใช้เทคโนโลยี
 - (2) การใช้ทรัพยากร
 - (3) การใช้แรงงาน
 - (4) ขนาดการผลิต
 - (5) แนวคิดเกี่ยวกับกำไร
 - (6) ความซื่อสัตย์
 - (7) การบริหารความเสี่ยงด้านการผลิต
 - (8) การบริหารความเสี่ยงด้านการเงิน
 - (9) แหล่งวัตถุดิบและตลาดหลัก

วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารจัดการ: บทเรียนจากเวที

- เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครั้งที่ 2: วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศด้านการผลิต

ระบบการผลิตข้าว

ระบบการผลิตโคนม

ระบบการผลิตลำไย

ระบบการผลิตส้ม

ระบบการผลิตหัตถกรรมพื้นบ้าน

ระบบการผลิตอาหารแปรรูปพื้นบ้าน

วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารจัดการ:

บทเรียนจากเวที

- เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครั้งที่ 3: วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศด้านการตลาด และการเงิน
 1. เวทีด้านการตลาด แบ่งอธิบายตามระบบการผลิต
 - ระบบการผลิตข้าว
 - ระบบการผลิตโคนม
 - ระบบการผลิตลำไย
 - ระบบการผลิตส้ม
 - ระบบการผลิตหัตถกรรมพื้นบ้าน
 - ระบบการผลิตอาหารแปรรูปพื้นบ้าน
 2. เวทีการเงิน ผ่านการใช้ Role Play

การประเมินตนเอง

1. กระบวนการบริหารจัดการ (7 ประการ)
2. ความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง
3. การพัฒนาที่ยั่งยืน

โดยแบ่งการประเมินเป็น 2 ระดับคือระดับกลุ่ม และระดับสมาชิก

กระบวนการบริหารจัดการ :การประเมินตนเอง

1. การบริหารจัดการการผลิต
2. การบริหารจัดการจ้างงาน
3. การบริหารจัดการวัตถุดิบ
4. การบริหารจัดการการตลาด
5. การบริหารจัดการการเงิน
6. การบริหารจัดการองค์กร
7. การบริหารสวัสดิการชุมชน

การประเมินตนเอง: กระบวนการบริหารจัดการ

ระบบผลิต	กลุ่ม	องค์กร	ตลาด	การเงิน	การผลิต	จ้างงาน	วัตถุดิบ	สวัสดิการชุมชน
ส้ม	สหกรณ์เกษตรอินทรีย์ศรีเมืองแฝง	2.75	3.29	2.41	0.37	1.06	0.00	0.00
ส้ม	วิสาหกิจชุมชนพืชไร่สารพิมายบ้านสันมะม่วง	2.19	0.71	0.18	0.00	0.00	0.00	0.00
ส้ม	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มส้มสีทอง	2.19	0.14	2.88	2.05	1.53	0.00	0.92
	คะแนนเฉลี่ย-ส้ม	2.38	1.38	1.82	0.81	0.86	0.00	0.31
ข้าว	กลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านใหม่ราษฎร์บำรุง	3.87	3.16	3.32	3.66	3.48	3.29	1.72
ข้าว	กลุ่มเกษตรกรรมยั่งยืนห้วยทราย	4.21	3.11	2.54	3.33	3.16	3.34	2.32
	คะแนนเฉลี่ย-ข้าว	4.04	3.14	2.93	3.50	3.32	3.32	2.02
ลำไย	กลุ่มปุยหมักอินทรีย์ฟอสเฟตบ้านแคว	1.81	0.64	1.71	3.11	2.76	2.88	0.42
ลำไย	กลุ่มปุยหมักอินทรีย์ชีวภาพ (พัฒนาหนองโป่ง)	3.75	1.86	3.00	3.35	1.59	1.88	3.67
ลำไย	สหกรณ์ผู้ผลิตและตลาดกลางการเกษตรดอยเต่า	2.69	2.07	3.53	3.19	0.00	3.44	1.75
	คะแนนเฉลี่ย-ลำไย	2.75	1.52	2.75	3.22	1.45	2.73	1.95
โคนม	สหกรณ์โคนมการเกษตรไร่ขยปรากการ จำกัด	4.38	3.86	4.06	3.22	3.76	4.44	3.75
โคนม	สหกรณ์โคนมแม่วาง จำกัด	3.75	3.21	4.24	2.59	3.29	4.31	2.25
โคนม	สหกรณ์โคนมบ้านโสมสัมพันธ จำกัด	4.38	4.29	3.41	2.46	3.12	4.38	3.08
	คะแนนเฉลี่ย-โคนม	4.17	3.79	3.90	2.76	3.39	4.38	3.03
อาหาร	วิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมอำพัน	2.63	2.29	3.18	2.81	3.06	2.56	1.92
อาหาร	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกรบ้านเกาะคา	3.00	2.93	3.06	3.27	3.65	1.94	2.00
อาหาร	กลุ่มแปรรูปมะไฟจินบ้านกอก	4.63	4.29	4.06	2.78	3.12	3.94	2.00
อาหาร	กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านต้นผึ้ง	3.69	3.79	4.00	3.95	4.00	3.94	3.92
	คะแนนเฉลี่ย-อาหารแปรรูป	3.49	3.33	3.58	3.20	3.46	3.10	2.46
หัตถกรรม	กลุ่มหัตถกรรมบ้านดงป่าซาง	4.56	3.43	3.12	3.70	3.82	2.69	4.25
หัตถกรรม	กลุ่มทอผ้าไทลื้อบ้านเฮี้ย	4.13	4.07	4.06	3.73	3.41	3.56	3.17
หัตถกรรม	กลุ่มผ้าปักชาวเขาปางคำ	2.81	2.57	2.59	2.95	2.47	1.63	0.17
	คะแนนเฉลี่ย-หัตถกรรมพื้นบ้าน	3.83	3.36	3.26	3.46	3.23	2.63	2.53
	ค่าเฉลี่ยองค์ประกอบ	3.41	2.76	3.07	2.81	2.63	2.68	2.07
	max	4.63	4.29	4.24	3.95	4.00	4.44	4.25
	min	1.81	0.14	0.18	0.00	0.00	0.00	0.00

ความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง : การประเมินตนเอง

1. ใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้องหลักวิชาการและมีขนาดที่เหมาะสม
2. ใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด
3. มีการบริหารจัดการที่ไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น
4. มีการบริหารจัดการที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร
5. ใช้กระบวนการ/เทคนิคการผลิตระหว่างแรงงานและเทคโนโลยีที่เหมาะสม
6. มีขนาดการผลิตที่สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ
7. ไม่โลภจนเกินไป หรือไม่เน้นกำไรระยะสั้นเป็นหลัก

8. ซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการ ไม่เอาเปรียบผู้บริโภค
9. ซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการ ไม่เอาเปรียบแรงงาน
10. ซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการ ไม่เอาเปรียบผู้จำหน่ายวัตถุดิบ
11. กระจายความเสี่ยงในด้านการผลิต
12. มีการบริหารความเสี่ยงด้านการเงิน
13. เน้นการใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่นก่อน
14. มีการจัดการความรู้แบบบูรณาการเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี
15. ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรของกลุ่ม/สหกรณ์

การประเมินตนเอง: ความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

ระบบผลิต	กลุ่ม/สหกรณ์	องค์ประกอบ														
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
ส้ม	สหกรณ์เกษตรอินทรีย์ศรีเมืองฝาง	0.67	0.92	1.00	0.63	0.40	2.33	2.11	3.00	2.00	2.50	1.14	4.43	0.67	3.09	2.41
ส้ม	วิสาหกิจชุมชนพืชไร่สารพิษบ้านสันมะม่วง	4.67	0.42	0.53	0.63	0.30	4.67	1.00	1.67	0.71	2.50	0.57	2.43	0.83	1.55	1.23
ส้ม	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มส้มสีทอง	3.00	2.67	1.37	1.13	4.10	3.33	1.00	1.67	1.57	2.50	1.29	3.57	0.83	1.18	2.36
	คะแนนเฉลี่ย-ส้ม	2.78	1.34	0.97	0.80	1.60	3.44	1.37	2.11	1.43	2.50	1.00	3.48	0.78	1.94	2.00
ลำไย	กลุ่มปุ๋ยหมักอินทรีย์ฟอสเฟตบ้านแคว	4.33	3.90	1.68	2.13	4.50	4.33	2.44	2.67	2.57	5.00	2.57	4.43	2.83	1.82	3.00
ลำไย	กลุ่มปุ๋ยหมักอินทรีย์ (พัฒนาหนองโป่ง)	5.00	2.50	3.00	1.75	4.20	4.33	2.89	4.67	1.86	5.00	3.43	4.14	2.67	2.45	2.82
ลำไย	สหกรณ์ผู้ผลิตและตลาดกลางฯคดยเต่า	4.00	2.40	1.42	2.00	4.00	2.67	2.22	3.00	0.71	5.00	4.14	3.29	2.33	2.18	3.41
	คะแนนเฉลี่ย-ลำไย	4.44	2.93	2.03	1.96	4.23	3.78	2.52	3.45	1.71	5.00	3.38	3.95	2.61	2.15	3.08
ข้าว	กลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านใหม่ราษฎร์บำรุง	3.67	1.40	1.79	3.44	2.70	2.67	2.11	1.67	0.57	2.00	1.14	4.43	5.00	1.36	2.36
ข้าว	กลุ่มเกษตรกรรมยั่งยืนห้วยทราย	4.00	3.30	2.47	3.22	3.30	3.33	1.56	3.67	1.71	2.00	2.43	4.57	2.86	2.36	3.00
	คะแนนเฉลี่ย-ข้าว	3.84	2.35	2.13	3.33	3.00	3.00	1.84	2.67	1.14	2.00	1.79	4.50	3.93	1.86	2.68
โคนม	สหกรณ์โคนมการเกษตรไร่ขจร จำกัด	5.00	4.70	4.21	4.63	4.10	4.33	3.33	4.67	3.57	5.00	3.14	4.00	4.67	4.45	2.86
โคนม	สหกรณ์โคนมเมว่ง จำกัด	4.00	3.30	2.63	3.75	3.80	5.00	3.11	3.33	2.00	4.50	1.57	3.86	4.83	4.00	2.73
โคนม	สหกรณ์โคนมบ้านโองส้มพันธ์ ๑ จำกัด	4.00	3.80	3.16	4.13	3.90	4.33	3.22	5.00	1.57	5.00	2.29	1.71	4.67	4.09	2.64
	คะแนนเฉลี่ย-โคนม	4.33	3.93	3.33	4.17	3.93	4.56	3.22	4.33	2.38	4.83	2.33	3.19	4.72	4.18	2.74
อาหาร	วิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมอำพัน	3.00	3.00	1.79	1.13	3.30	4.33	3.22	2.67	2.43	5.00	3.86	2.57	2.33	2.09	3.09
อาหาร	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านเกาะคา	4.67	3.75	2.58	1.38	4.20	4.67	3.89	4.00	3.57	4.50	4.00	2.00	0.50	2.91	3.18
อาหาร	กลุ่มแปรรูปมะไฟจินบ้านกอก	4.33	3.83	2.95	3.88	3.60	4.00	4.44	4.67	2.43	5.00	4.00	3.86	3.50	4.27	3.14
อาหาร	กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านต้นผึ้ง	4.67	4.92	3.95	4.13	4.20	4.33	4.78	4.67	4.14	5.00	4.29	4.00	4.17	3.45	3.86
	คะแนนเฉลี่ย-อาหาร	4.17	3.88	2.82	2.63	3.83	4.33	4.08	4.00	3.14	4.88	4.04	3.11	2.63	3.18	3.32
หัตถกรรม	กลุ่มหัตถกรรมบ้านดงป่าซาง	4.33	4.30	4.16	2.63	4.10	5.00	5.00	4.67	3.43	4.50	4.00	3.00	2.33	3.36	3.50
หัตถกรรม	กลุ่มทอผ้าไหมลื้อบ้านเฮี้ย	3.33	4.10	3.84	4.25	4.00	4.00	3.89	4.33	3.86	5.00	4.43	4.00	1.67	3.64	3.82
หัตถกรรม	กลุ่มผ้าปักชาวเขาปางค่า	3.00	3.60	1.37	1.75	3.30	3.33	2.78	3.00	2.00	5.00	2.43	2.86	0.33	1.64	3.32
	คะแนนเฉลี่ย-หัตถกรรม	3.55	4.00	3.12	2.88	3.80	4.11	3.89	4.00	3.10	4.83	3.62	3.29	1.44	2.88	3.55
	คะแนนเฉลี่ยองค์ประกอบ	3.87	3.16	2.44	2.59	3.44	3.94	2.94	3.50	2.26	4.17	2.82	3.51	2.61	2.77	2.93
	คะแนนสูงสุด	5.00	4.92	4.21	4.63	4.50	5.00	5.00	5.00	4.14	5.00	4.43	4.57	5.00	4.45	3.86
	คะแนนต่ำสุด	0.67	0.42	0.53	0.63	0.30	2.33	1.00	1.67	0.57	2.00	0.57	1.71	0.33	1.18	1.23

การพัฒนาที่ยั่งยืน :การประเมินตนเอง

1. ทุณมนุษย์
2. ทุณทางกายภาพ
3. ทุณทางสังคม
4. ทุณทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การประเมินตนเอง: ทูน 4 ประการ

ระบบผลิต	กลุ่ม/สหกรณ์	ทุนมนุษย์	ทุนกายภาพ	ทุนทางสังคม	ทุนทางสิ่งแวดล้อม
ส้ม	สหกรณ์เกษตรอินทรีย์ศรีเมืองฝาง	2.85	0.00	3.11	3.67
ส้ม	วิสาหกิจชุมชนพีชไร้สารพิมายบ้านสันมะม่วง	2.46	0.00	2.78	3.67
ส้ม	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มส้มสีทอง	2.08	1.56	4.11	3.78
	คะแนนเฉลี่ย-ส้ม	2.46	0.52	3.33	3.71
ลำไย	กลุ่มปุยหมักอินทรีย์ฟอสเฟตบ้านแคว	2.92	0.89	4.11	1.89
ลำไย	กลุ่มปุยหมักอินทรีย์ชีวภาพ (พัฒนาหนองโป่ง)	3.54	1.11	3.44	2.44
ลำไย	สหกรณ์ผู้ผลิตและตลาดกลางการเกษตรคอยเต่า	2.38	1.89	4.56	1.89
	คะแนนเฉลี่ย-ลำไย	2.95	1.30	4.04	2.07
ข้าว	กลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านใหม่ราษฎร์บำรุง	3.23	0.00	4.67	2.89
ข้าว	กลุ่มเกษตรกรรมยั่งยืนห้วยทราย	3.23	1.30	2.67	4.11
	คะแนนเฉลี่ย-ข้าว	3.23	0.65	3.67	3.50
โคนม	สหกรณ์โคนมการเกษตรไชยปราการ จำกัด	2.77	2.00	4.44	3.78
โคนม	สหกรณ์โคนมแม่วาง จำกัด	3.46	2.56	3.44	2.67
โคนม	สหกรณ์โคนมบ้านโฮ้งสัมพันธ์ ๑ จำกัด	2.85	2.44	4.22	2.33
	คะแนนเฉลี่ย-โคนม	3.03	2.33	4.04	2.93
อาหาร	วิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมอำพัน	3.08	1.89	4.22	1.67
อาหาร	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกรบ้านเกาะคา	4.23	2.22	5.00	2.00
อาหาร	กลุ่มแปรรูปมะไฟเงินบ้านกอก	3.08	3.11	4.11	3.22
อาหาร	กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านต้นผึ้ง	3.77	4.11	3.78	3.89
	คะแนนเฉลี่ย-อาหารแปรรูป	3.54	2.83	4.28	2.70
หัตถกรรม	กลุ่มหัตถกรรมบ้านดงป่าซาง	3.08	3.67	4.78	3.78
หัตถกรรม	กลุ่มทอผ้าไทลื้อบ้านเฮี้ย	2.69	2.00	4.33	1.67
หัตถกรรม	กลุ่มผ้าปักชาวเขาปางค่า	1.69	1.44	2.89	1.67
	คะแนนเฉลี่ย-หัตถกรรมพื้นบ้าน	2.49	2.37	4.00	2.37
	คะแนนเฉลี่ยของทั้งประกอบ	2.97	1.79	3.93	2.83
	คะแนนเฉลี่ยสูงสุด	4.23	4.11	5.00	4.11
	คะแนนเฉลี่ยต่ำสุด	1.69	0.00	2.67	1.67

การประเมินเชิงประจักษ์ ระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

ระบบการผลิต	กลุ่มตัวอย่าง	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
ส้ม	สหกรณ์เกษตรอินทรีย์ศรีเมืองฝาง	2.91	1.18	1.60	1.11	0.67	1.50	2.00	0.80	1.00	5.00	1.00	1.00	1.00	1.86	2.50
ส้ม	วิสาหกิจชุมชนพืชไร่สารพิชบ้านสันมะม่วง	4.73	1.27	1.70	0.89	1.33	1.33	-	4.80	-	-	0.75	1.38	3.00	2.71	2.75
ส้ม	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มส้มสีทอง	3.64	1.09	3.70	2.11	4.00	2.58	4.00	0.40	3.75	-	0.75	1.63	1.00	2.29	1.63
ส้ม	คะแนนเฉลี่ย	3.76	1.18	2.33	1.37	2.00	1.81	2.00	2.00	1.58	1.67	0.83	1.33	1.67	2.29	2.29
ข้าว	กลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านใหม่ราษฎร์บำรุง	3.55	2.50	3.29	3.22	2.00	3.10	3.50	3.00	1.67	5.00	3.25	2.33	2.00	3.00	3.86
ข้าว	กลุ่มเกษตรกรรมยั่งยืนห้วยทราย	4.36	3.25	4.00	3.89	3.33	3.70	3.50	3.22	1.67	-	3.25	3.83	3.75	3.57	4.86
ข้าว	คะแนนเฉลี่ย	3.95	2.88	3.64	3.56	2.67	3.40	3.50	3.11	1.67	2.50	3.25	3.08	2.88	3.29	4.36
ลำไย	กลุ่มปุยหมักอินทรีย์ฟอสเฟตบ้านแคว	3.17	4.00	3.91	3.40	4.20	2.62	3.67	3.14	1.75	4.00	2.14	2.57	2.20	3.00	3.00
ลำไย	กลุ่มฯ พัฒนาหนองโป่ง	3.00	4.38	3.55	3.22	4.10	2.82	3.67	3.00	3.50	4.00	2.57	2.00	2.40	2.86	3.50
ลำไย	สหกรณ์ผู้ผลิตและตลาดกลางฯ คอยเต่า จำกัด	1.92	2.69	2.00	3.00	3.78	3.14	1.25	2.20	3.75	1.50	1.71	1.75	2.00	4.14	2.38
ลำไย	คะแนนเฉลี่ย	2.69	3.69	3.15	3.21	4.03	2.86	2.86	2.78	3.00	3.17	2.14	2.11	2.20	3.33	2.96
โคนม	สหกรณ์โคนมการเกษตรไชยปราการ จำกัด	4.92	4.57	4.60	4.78	4.30	3.94	4.00	4.83	4.75	4.00	4.67	3.55	5.00	5.00	4.29
โคนม	สหกรณ์โคนมแม่วาง จำกัด	4.33	4.14	4.10	4.78	4.10	3.35	3.67	4.50	4.75	4.00	4.67	2.92	5.00	4.71	4.29
โคนม	สหกรณ์โคนมบ้านโองส้มพันธ์ ๑ จำกัด	4.00	4.00	3.70	5.00	3.90	2.76	3.33	3.83	4.75	3.00	3.17	2.36	4.50	4.14	3.43
โคนม	คะแนนเฉลี่ย	4.17	4.07	3.90	4.89	4.00	3.06	3.50	4.17	4.75	3.50	3.92	2.64	4.75	4.43	3.86
หัตถกรรม	กลุ่มฯ บ้านดงป่าซาง	4.17	4.08	4.30	3.22	4.20	3.92	4.40	4.22	4.50	4.00	4.57	4.38	1.80	3.57	3.38
หัตถกรรม	กลุ่มทอผ้าไทลื้อบ้านเฮี้ย	3.83	3.50	3.90	3.00	4.10	3.38	4.00	4.22	4.25	5.00	3.86	3.25	2.20	3.14	3.00
หัตถกรรม	กลุ่มผ้าปักชาวเขาปางค่า	3.17	3.17	1.50	3.33	3.30	2.54	2.00	4.11	2.25	3.50	3.29	1.75	2.60	2.57	1.38
หัตถกรรม	คะแนนเฉลี่ย	3.72	3.58	3.23	3.19	3.87	3.28	3.47	4.19	3.67	4.17	3.90	3.13	2.20	3.10	2.58
อาหารแปรรูป	วิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมอำพัน	3.75	3.69	3.82	2.40	4.60	3.85	4.50	4.22	4.00	5.00	2.86	4.14	2.00	3.43	4.00
อาหารแปรรูป	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านเกาะคา	3.67	3.38	3.09	1.80	4.30	3.08	3.67	4.00	3.00	3.00	3.29	1.75	2.20	3.43	2.75
อาหารแปรรูป	กลุ่มแปรรูปมะไฟเงินบ้านกอก	3.08	4.15	3.91	1.60	4.30	3.50	3.50	4.33	4.25	3.50	3.86	3.50	2.60	3.43	3.88
อาหารแปรรูป	กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านคันผึ้ง	4.00	4.15	3.82	2.40	4.60	3.77	3.83	4.33	4.50	3.50	4.29	3.88	3.40	4.00	4.25
อาหารแปรรูป	คะแนนเฉลี่ย	3.54	4.15	3.86	2.00	4.45	3.63	3.67	4.33	4.38	3.50	4.07	3.69	3.00	3.71	4.06
	คะแนนเฉลี่ยองค์ประกอบ	3.64	3.26	3.35	3.04	3.50	3.01	3.17	3.43	3.17	3.08	3.02	2.66	2.78	3.36	3.35
	คะแนนเฉลี่ยสูงสุด	4.92	4.57	4.60	5.00	4.30	3.94	4.40	4.83	4.75	5.00	4.67	4.38	5.00	5.00	4.86
	คะแนนเฉลี่ยต่ำสุด	1.92	1.09	1.50	0.89	0.67	1.33	1.25	0.40	1.00	1.50	0.75	1.00	1.00	1.86	1.38

การพัฒนาตนเองของกลุ่มเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชน: บทเรียนจากกิจกรรมเสริมความสามารถ

โครงการพัฒนาตนเอง

การวิเคราะห์รายได้ ค่าใช้จ่าย ผลตอบแทน และเงินออม

โครงการระบบการผลิตสุกียพหุเพียง

รายได้กิจกรรมการผลิต

1. รายได้กิจกรรมการผลิตสินค้าหลัก
2. รายได้กิจกรรมการผลิตสินค้ารอง

ค่าใช้จ่ายรวมที่เกิดขึ้นปี 2549

1. ค่าใช้จ่ายเพื่อบริโภคในปี 2549
2. ค่าใช้จ่ายเพื่อการผลิตรวมในปี 2549
 - ค่าใช้จ่ายการผลิตสินค้าหลัก
 - ค่าใช้จ่ายการผลิตพืชรอง
 - ค่าใช้จ่ายผลิตสัตว์หลัก
 - ค่าใช้จ่ายผลิตสัตว์รอง

กำไรจากการผลิต

ค่าใช้จ่ายเพื่อบริโภค

เงินออมในแต่ละปี

เงินออมเฉลี่ยแต่ละกลุ่ม

อัตราส่วน

- 🍊 ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคต่อครัวเรือน
- 🍊 ค่าใช้จ่ายเพื่อการผลิตต่อครัวเรือน
- 🍊 อัตราผลตอบแทนการผลิตทั้งหมด (กำไร/คชจ. ผลิต)
- 🍊 อัตราผลตอบแทนการผลิตสินค้าหลัก(รายได้ กิจกรรมการผลิตสินค้าหลัก/คชจ. ผลิตสินค้าหลัก)
- 🍊 อัตราผลตอบแทนการผลิตสินค้ารอง(รายได้ กิจกรรมการผลิตสินค้ารอง/คชจ. ผลิตสินค้ารอง)
- 🍊 เงินออมเฉลี่ยต่อปี ของแต่ละระบบการผลิต

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืน
ข้อค้นพบ และ
ยุทธศาสตร์

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืน

โคนม:

1. ขนาดธุรกิจหรือขนาดฟาร์ม
2. การบริหารวัตถุดิบและปัจจัยเอื้อด้านสภาพแวดล้อม
3. การสะสมทุน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืน (ต่อ)

ส้ม:

1. การดำเนินกิจกรรมร่วมกัน → การสะสมทุน
2. ขอบเขตขององค์กร

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืน (ต่อ)

ข่าว:

1. สิ่งแวดล้อมเอื้ออำนวย
2. การจดทะเบียนวิสาหกิจ เป็นจุดเริ่มต้นของการรวมกลุ่มอย่างมีแบบแผน
3. ความรู้ของสมาชิก แต่ต้องขึ้นอยู่กับความรู้ของการถ่ายทอดความรู้ของสมาชิกด้วย
4. การ absorb ตลาดท้องถิ่นได้หมด
5. ระบบการผลิตปลอดสารพิษ นำไปสู่การผลิตแบบอินทรีย์ (ยั่งยืน โดยตัวสินค้า) แต่ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม
6. การจัดการการขาย เช่น เพิ่มสมาชิกเพื่อทำ contract

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืน (ต่อ)

ลำไย

1. ปัจจัยด้านแรงงาน โดยใช้แรงงานครัวเรือน
2. การจัดการขนาด และการกระจายการผลิตให้ต่อเนื่องในรอบปี
3. ความสามารถด้านการจัดการการตลาดและการมองหาตลาดทางเลือก (เช่น ตลาดคู่ค้า)
4. การหาทางออกในการใช้วัสดุ เศษเหลือของการผลิตให้คุ้มค่า ให้เกิดมูลค่าเพิ่ม ซึ่งการสร้างมูลค่าเพิ่มนี้เป็นสัญญาณของความสามารถในการพึ่งตนเอง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืน (ต่อ)

อาหาร

1. ความรู้ลึกเป็นเจ้าของร่วม เช่นการระดมหุ้น
2. มาตรฐานสินค้าและคุณภาพผลิตภัณฑ์
3. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การหาตลาดที่ต้องกับลักษณะสินค้าของตน เช่นสินค้าที่มีอัตลักษณ์มาก ต้องหาตลาดเฉพาะของตนเองให้เจอ
4. การจัดหาและใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการใช้วัตถุดิบและการมีผลิตภัณฑ์หลากหลาย เพื่อให้มีรายได้ตลอดทั้งปี
5. ขนาดของกิจการ
6. การใช้กลยุทธ์ราคาที่เหมาะสม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืน (ต่อ)

หัตถกรรม

1. ความคล่องตัวในการบริหารงาน
2. เทคโนโลยี/เทคนิคการผลิต ที่ใช้
3. การสะสมเงินทุน
4. ความสามารถในการทำตลาด (หลายตลาด หลายระดับ)
5. ความสามารถในการจัดการและปรับเปลี่ยนองค์กรให้เหมาะสม
6. ผู้นำที่เข้มแข็งเป็นปัจจัยหลักที่ปฏิเสธไม่ได้
7. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ในสินค้าหัตถกรรมจำเป็นต้องให้ทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน (ตัวอย่างการปรับตัวไม่ทันคือเสื้อเหลือง)
8. ความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่มงานหัตถกรรมเป็นงานที่สามารถใช้อัตลักษณ์ได้มากที่สุด ซึ่งถ้าใช้ให้เหมาะสมก็จะช่วยสร้างมูลค่าได้
9. ในกรณีที่ทรัพยากร(ทุน) ในพื้นที่น้อยต้องมีการผสมผสานกิจกรรม หลากหลายและต้องใช้ทรัพยากรอย่างเต็มที่ (มีประสิทธิภาพ)

ข้อค้นพบเชิงประจักษ์

(1) ความสนใจในการนำแนวปรัชญาไปใช้ในภาคเกษตรมีความแตกต่างกัน

- สมาชิกสหกรณ์ผู้ปลูกมันฝรั่ง ให้ความสำคัญค่อนข้างต่ำ เนื่องจากเทคนิคการผลิตกระแสหลักยังเอื้อให้มีกำไร แม้อัตนทุนปุ๋ยและวัสดุจะสูงขึ้น แต่ยังไม่เป็นแรงกดดันมากพอที่จะลดรายได้ในระยะสั้นเพื่อทดลองทำวิธีแก้ปัญหาระยะยาว

(2) การบริหารจัดการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการบริหารจัดการแบบองค์รวม จึงจะเกิดความสมดุล

วิสาหกิจตัวอย่างส่วนใหญ่จะตระหนักถึงความเชื่อมโยงระหว่างวัตถุดิบ การผลิต และการตลาด แต่ในทางปฏิบัติยังมีการบูรณาการไม่ดีพอ ลักษณะบูรณาการการเงิน และการบริหารองค์กร ร่วมกับ 3 มิติแรก ยังอยู่ห่างไกล

ข้อค้นพบเชิงประจักษ์ (ต่อ)

(3) ผู้ผลิตสินค้าชนิดเดียวกัน และอยู่ในท้องถิ่นเดียวกันมักยอมรับความสามารถ
ความรู้ของกันและกัน ก่อนข้างยาก

มีสัญญาณของการแข่งขันกันในที่ แม้แต่ในด้านเทคนิคการผลิตซึ่งควรแลกเปลี่ยน
กันได้ จึงเป็นอุปสรรคต่อการสร้างเครือข่ายผู้ผลิตให้เข้มแข็ง เพื่อการพัฒนาที่
ยั่งยืนในอนาคต (กรณีของส้มอินทรีย์)

แต่การแลกเปลี่ยนความรู้ข้ามระบบการผลิต หรือข้ามท้องถิ่นทำให้หาง่ายกว่า
(กรณีของปุยชีวภาพ)

ข้อค้นพบเชิงประจักษ์ (ต่อ)

(4) การเป็นผู้ผลิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำเป็นต้องมีเงื่อนไขที่ต้องผ่าน
ก่อน(pre-requisite)

คือการมีจริยธรรม และเป็นผู้มีความรู้เงื่อนไข เป็นหลักแห่งความพอประมาณ
เดินทางสายไม่โลภจนเกินไป ส่วนเงื่อนไขหลัง เป็นที่มาหลักของความมีเหตุผล
และการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน โดยมีเงื่อนไขแรกกำกับ (กรณีของสัมพันธวิธีซึ่งมี
อุดมการณ์แต่ขาดความรู้ จึงเกิดความล้มเหลวในการจัดการการผลิตอย่างรุนแรง)

ข้อค้นพบเชิงประจักษ์ (ต่อ)

- (5) สำหรับวิสาหกิจชุมชน / สหกรณ์นั้น มีจุดเน้นในการบริหารในด้านการผลิต เป็นหลักซึ่งเป็นที่เข้าใจได้สำหรับกิจการที่ยังอยู่ในการพัฒนาระดับต้นและกลาง การมุ่งสร้างเครือข่ายเฉพาะด้าน เช่น การผลิต ควรเป็นเพียงเจตนาเพื่อปิดจุดด้อยเฉพาะด้านนั้นๆ แต่มีความจำเป็นที่ต้องครอบคลุมด้านอื่นๆ จึงจะนำไปสู่ความสำเร็จในการแก้ปัญหาเฉพาะด้านนั้นได้
- (6) การประเมินระดับผู้ผลิต หรือกลุ่มสหกรณ์โดยใช้หลักเกณฑ์กระบวนการบริหารจัดการที่ดี 7 ประการ หรือเกณฑ์เศรษฐกิจพอเพียง ได้ผลที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

ข้อค้นพบเชิงประจักษ์ (ต่อ)

- (7) ค่าประเมินของการบริหารจัดการที่ดี 7 ประการ และเกณฑ์เศรษฐกิจพอเพียง โดยทั่วไปสูงกว่าค่าประเมินโดยพิจารณาทุน 4 ประการ (ทุนมนุษย์ ทุนกายภาพ ทุนทางสังคม และทุนสิ่งแวดล้อม)
- เนื่องจากทุน 4 ประการ มีดัชนีชี้วัดระยะยาวมากกว่า (โดยสารัตถะของทุน 4 ประการ) เพื่อประเมินความยั่งยืน

ข้อค้นพบเชิงประจักษ์ (ต่อ)

(8) การพัฒนาทุนมนุษย์ได้รับความสำคัญในระดับปานกลาง อาจเป็นได้ว่าในสถานการณ์ปัจจุบันตัวอย่างที่ศึกษายังต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อการอยู่รอด จึงให้ความสำคัญต่อทุนกายภาพค่อนข้างสูง และประเด็นนี้อาจเป็นจริงในระดับชาติด้วยกรณีของสหกรณ์ โดยมีไชยปราการ และกลุ่มต้นผึ้ง เป็น 2 กรณีที่เน้นการพัฒนาคน กรณีแรกคือการทำบัญชีครัวเรือนให้ได้ และกรณีหลังเน้นความสามารถและความสามัคคี

ข้อค้นพบเชิงประจักษ์ (ต่อ)

- (9) การไม่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นการปิดโอกาสการสร้างงาน การสร้างรายได้ และการนำไปสู่การขาดการสะสมทุน เป็นอุปสรรคต่อการเติบโตของกลุ่ม ทั้งในด้านธุรกรรมและจำนวนสมาชิกที่มากพอให้เกิดการประสานพลัง ผนึกและเกิดการประหยัดจากขนาด และลดต้นทุนการให้บริการ เช่นการขนส่งนม (สหกรณ์โคนมบ้านโฮ่งฯ เป็นต้น) ซึ่งเป็นหลักการดำเนินธุรกิจในตลาดกระแสหลักและสอดคล้องกับแนวปฏิบัติที่พอประมาณ ไม่ใหญ่ หรือเล็กเกินไป ไม่มีการลงทุนที่เกินตัว ตัวอย่างของการสะสมทุนของกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งมีเครื่องร่อน เครื่องชั่งซึ่งเป็นประโยชน์ต่อสมาชิก และชุมชน โดยรอบ

ข้อค้นพบเชิงประจักษ์ (ต่อ)

(10) ทุนสิ่งแวดลอม

- 1) การประเมินตนเอง ในด้านทุนสิ่งแวดลอม แสดงว่าผู้คนในชุมชน เข้าใจถึง ความหมายของทรัพยากร และสิ่งแวดลอมได้ดี จากตัวอย่าง การใช้เครื่องสูบน้ำ ซึ่งต้องการใช้น้ำมัน (non-renewable resource) ปุ๋ย หรือสารเคมี และแก๊สธรรมชาติ (ซึ่งอย่างน้อยก็มีคนในระดับกลุ่มที่เข้าใจดี)

ข้อค้นพบเชิงประจักษ์ (ต่อ)

(10) ทุนสิ่งแวดลอม (ต่อ)

- 2) สัมและการเกษตรในพื้นที่ ซึ่งต้องอาศัยการดึงน้ำ ผันน้ำ และใช้ทรัพยากร
น้ำมันมากกว่า เป็นผู้ผลิตในบางพื้นที่นั้น ในระดับนโยบาย คือ หาหนทางใช้น้ำ
อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด ดังนั้นจำเป็นต้องหันกลับไปดูการจัดการการผลิตให้
เหมาะสม เช่น วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสัมสีทองใช้วิธีสูบน้ำและปล่อยจากที่สูงลงที่ต่ำ
ตามร่องส่งน้ำ ซึ่งประหยัดไปได้ระดับหนึ่ง แต่ถ้าจะมีความสามารถในการใช้
ระบบน้ำหยด ก็จะลดปัญหาลงไปได้มาก ทั้งนี้เพราะเป็นสวนขนาดเล็ก การลงทุน
ระบบน้ำจะมีโอกาสเป็นไปได้

ข้อค้นพบในด้านแนวคิดและวิธีการ

โครงการระบบผลิตและสุกขมิ้น

(1) กระบวนการเรียนรู้โดยการจัดเวทีหลายครั้ง ระหว่างผู้ผลิตต่างระบบช่วยให้เกิดการเรียนรู้ ใน 3 ด้าน ซึ่งเป็นฐานการพัฒนา โดยมีคนเป็นศูนย์กลาง โดยเฉพาะการสร้างนิสัยการวิเคราะห์

(1) การวิเคราะห์ตนเอง โดยการค้นหาอัตลักษณ์ซึ่งส่งผลให้สมาชิกของกลุ่ม / สหกรณ์ ความเป็นตัวตน ของตนเองรอบด้าน

(2) การยอมรับผู้อื่นได้มากขึ้น จากการนำเสนอของผู้อื่น วิเคราะห์และให้คะแนน

(3) ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติที่ดีที่สุด ของผู้ร่วมเวที (Best practice) ในการบริหารจัดการด้านต่างๆ

ข้อค้นพบในด้านแนวคิดและวิธีการ (ต่อ)

(2) การวิเคราะห์ของการดำเนินงาน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

โดยแยกองค์ประกอบเป็น 5 องค์ประกอบ (ด้วยดัชนีต่างๆ) คือ 3 ห่วง และ 2 เงื่อนไข

ยังเป็นวิธีการที่สร้างความมั่นใจในการประเมินระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้วิเคราะห์สามารถคำนวณค่าดัชนีรวมยอด (composite index)

เป็นค่าเดียวได้ในที่สุด ในขณะที่สามารถอธิบายที่มาของระดับความเป็นเศรษฐกิจ

พอเพียง เช่นระดับสูง ปานกลาง ค่อนข้างต่ำได้

(หรือจะกำหนดนิยามศัพท์ สำหรับแต่ละชั้นเหล่านี้ได้)

ข้อค้นพบในด้านแนวคิดและวิธีการ (ต่อ)

- (3) การประเมินตนเอง หรือการสัมภาษณ์ทัศนคติของผู้ผลิต ถึงการปฏิบัติตน / งาน ด้วยคำถาม (ตามดัชนีที่ออกแบบไว้) สำหรับการจัดการ ฯลฯ **ได้กระทำหลังจาก ผู้ตอบได้ผ่านการจัดเวทีแลกเปลี่ยนแล้ว ทำให้ช่วยลดอัตคติ (subjective) ลงได้** เนื่องจากได้เทียบเคียงตนเองกับผู้อื่น
- (4) วิธีได้มาซึ่งข้อมูล โดย**วิธี อัตคติ (subjective) กับวิธี วัตถุคติ (objective)** โดยเฉพาะการวัดเชิงปริมาณของอัตราส่วนการเงินต่อการลงทุน มีผลสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

ข้อค้นพบในด้านแนวคิดและวิธีการ (ต่อ)

โครงการระบบผลิตและกระจายไฟฟ้า
- as diligent as an ant -
โครงการระบบผลิตและกระจายไฟฟ้า

(5) การประเมินความสมดุลของระบบการผลิตในเบื้องต้น

อาจพิจารณาจากสัดส่วนหนี้สินต่อทุนในระยะสั้น ปานกลาง และระยะยาว

ทั้งนี้ โดยเห็นว่า อัตราส่วนสะท้อนการขาดทุนและการลงทุนที่เกินตัว

และการเบี่ยงเบนจากความพอดี

สรุปความหมายอัตลักษณ์

ความหมายของอัตลักษณ์

ขั้นที่ 1 **“รู้”** ทบทวนค้นหาและตระหนักอัตลักษณ์ เราให้กลุ่มค้นหาอัตลักษณ์ผ่านเวที เพื่อค้นหาตนเอง

ขั้นที่ 2 **“เรียน”** เรียนรู้ว่าจะนำไปใช้อย่างไร และทดลองที่จะใช้อัตลักษณ์

ขั้นก้าวหน้า **“รุ่ง”** สามารถนำอัตลักษณ์ไปใช้ให้เกิดประโยชน์จนนำไปใช้เป็นจุดขายได้ (ปรับใช้อย่างได้ผล) แต่กลุ่มที่มุ่งเป้าการอนุรักษ์ ให้ความหมายได้ว่าการนำอัตลักษณ์ไปใช้เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน

ดังนั้นการใช้ฐานอัตลักษณ์ มีอยู่ 3 ระดับ (รู้ เรียน รุ่ง)

ยุทธศาสตร์การสร้างความยั่งยืน ให้แก่สหกรณ์และวิสาหกิจชุมชนฐานเกษตร

- กลุ่ม หรือ สหกรณ์ ยังขาดแคลนทรัพยากรในทุกด้าน
- กลุ่มวิสาหกิจหรือสหกรณ์ให้ความสำคัญต่อทรัพยากรมนุษย์และสิ่งแวดล้อมค่อนข้างต่ำ
- ให้ความสำคัญสูงต่อทุนทางกายภาพ

ยุทธศาสตร์การสร้างความยั่งยืน ให้แก่สหกรณ์และวิสาหกิจชุมชนฐานเกษตร

ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อสร้างความยั่งยืนให้แก่กลุ่มสหกรณ์ฐานเกษตรในเชิงเศรษฐกิจตามแนว
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 4 ยุทธศาสตร์ด้วยกัน คือ

1. **ยุทธศาสตร์พัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้**
2. **ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคง**
3. **ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน และ**
4. **ยุทธศาสตร์การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการสร้างความมั่นคงของฐาน
ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม**

และ มุ่งไปที่การสะสมทุน 4 ประการ (ทุนมนุษย์ ทุนกายภาพ ทุนสังคม และทุนสิ่งแวดล้อม)

ยุทธศาสตร์การสร้างความยั่งยืน ให้แก่สหกรณ์และวิสาหกิจชุมชนฐานเกษตร

(1) กลยุทธ์การพัฒนาคคน

- การปลูกฝังค่านิยมให้เห็นความสำคัญของปัญญา ทั้งนี้โดยเป็นส่วนหนึ่งของแนวปรัชญาฯ และความจำเป็นในสภาวะการเปลี่ยนแปลง เน้นใช้ทรัพยากรมนุษย์ด้านปัญญามากกว่าด้านแรงงาน
- สร้างความเข้าใจในความหมายของ “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” การใช้ประโยชน์และข้อจำกัด
- การพัฒนาความรู้ที่เหมาะสม กล่าวคือ ทั้งดึงความรู้ฝังลึก ของคนในชุมชนผนวกกับการผลักดันความรู้ที่เหมาะสม
- กระบวนการพัฒนาต้องอาศัย การคลุกคลี ทุ่มเท และระยะเวลาที่นานพอ
- ยกย่องผู้อาวุโสซึ่งมีความรู้ฝังลึกให้เป็นแบบอย่าง การสร้างค่านิยมในด้านความรู้ หรือภูมิปัญญา (โดยเฉพาะกลุ่มหัตถกรรมและอาหารพื้นบ้าน)

ยุทธศาสตร์การสร้างความยั่งยืน ให้แก่สหกรณ์และวิสาหกิจชุมชนฐานเกษตร

(2) กลยุทธ์การสะสมทุนทางกายภาพ

- ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะความหมายของคำว่าพอเพียงนั้นต้องตั้งอยู่บนฐานของความมุ่งมั่น ความเพียรและดำเนินการอย่างมีเป้าหมายให้เต็มศักยภาพของตนเอง
- ส่งเสริมให้มีการเรียกหุ้นในทุกกลุ่ม เพื่อเป็นทุนดำเนินงาน
- ส่งเสริมการออมเพื่อเป็นทุนหมุนเวียนสำหรับสมาชิกยามขาดแคลน
- สร้างกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้เหมาะสมและหลากหลายพอประมาณเพื่อปรับโครงสร้างการผลิตที่เหมาะสมเพื่อสร้างรายได้ และสะสมทุนเป็นการพึ่งตนเองก่อนแสวงหาจากภายนอก
- การบริหารจัดการกองทุนด้วยความรู้เชิงบริหารจัดการโดยมีต้นทุนต่ำ
- สร้างกลวิธีจูงใจให้เกิดการออมและการร่วมทุน

ยุทธศาสตร์การสร้างความยั่งยืน ให้แก่สหกรณ์และวิสาหกิจชุมชนฐานเกษตร

(3) กลยุทธ์การสะสมทุนทางสังคม

- เสริมความตระหนักรู้ของผู้คนถึงบทบาทที่ตนควรมีต่อสังคมของตนให้สูงขึ้นด้วยการลงแรงก่อนลงเงิน เช่น ดึงระบบแรงงานแลกเปลี่ยนจากอดีตให้กลับมาใช้ใหม่
- การบริจาคทรัพย์ในการพัฒนาคน โดยเฉพาะเด็กนักเรียน
- การมีพีดานหุ้นเป็นสัญลักษณ์ของการกระจายผลประโยชน์และสร้างความตัดเทียมในสังคมมากขึ้น
- ใช้หลักเกณฑ์สหกรณ์มาประยุกต์กับกลุ่มอาชีพซึ่งยังมีได้เป็นนิติบุคคล สร้างความเสมอภาค
- การสร้างเครือข่ายเพื่อการผลิตและการตลาด เป็นทุนทางสังคมซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จในด้านเศรษฐกิจ เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กลุ่ม สหกรณ์

ยุทธศาสตร์การสร้างความยั่งยืน ให้แก่สหกรณ์และวิสาหกิจชุมชนฐานเกษตร

(4) กลยุทธ์การสะสมทุนทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

- ปลุกจิตสำนึกการรับผิดชอบต่อส่วนรวม ยกตัวอย่างหยวนเห/ความขาดแคลนอันเกิดจากการปฏิบัติไม่ถูกต้อง
- เจาะจงลงลึกในระบบการผลิต หลักรต่างๆ เช่น โคนม หัตถกรรม และชี้ผลกระทบเป็นรูปธรรมของการปฏิบัติ (การเผาซังข้าวโพด การทิ้งสีย้อมผ้า ฯลฯ)
- จัดทำแนวทางปฏิบัติที่ดี (code of conduct) สำหรับระบบผลิตสำหรับที่ยังไม่มีแนวทาง เช่น ในด้านเกณฑ์มี GAP ปศุสัตว์ ใช้ HAP เป็นต้น ซึ่งสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี
- ใช้ปัญญาความรู้มากกว่าแรงงาน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม (value added) และการสร้างคุณค่า (value creation) ให้กับทรัพยากรซึ่งหายากขึ้นตามลำดับ
- สนับสนุนการบริหารการลงทุนที่เหมาะสมเพื่อประหยัดการใช้น้ำที่ดินและทรัพยากรจากป่า

ขอบคุณและสวัสดีค่ะ/ครับ

Around the Office
Photo taken by Oa